

آموزش مهارت های اجتماعی

مهارت های اجتماعی از جمله موضوعاتی هستند که در دهه های اخیر از سوی محققان و درمانگران، توجه زیادی را به خود جلب کرده است. در یک تعریف کلی، مهارت های اجتماعی عبارتند از رفتارهای اجتماعی قابل یادگیری که شخص را قادر می سازند با دیگران بگونه ای ارتباط برقرار کند که موجب برانگیخته شدن واکنش های مثبت شود و فرد را برای اجتناب از واکنش های منفی یاری کند.

به طور خاص در افراد مبتلا به اختلالات طیف اوتیسم، نقص در مهارت های اجتماعی، یک نقص مرکزی به شمار می روند و بر اساس تحقیقات مختلف، پیشگویی کننده ی تشخیص و عامل افتراق اوتیسم از سایر اختلالات تکاملی هستند. حتی در مورد مبتلایانی که در سایر حوزه های شناختی توانمند هستند، این نقص کماکان وجود دارد و نقطه ی آسیب پذیر آنها به شمار می رود.

مطالعات نشان داده اند که اگرچه کودکان عادی این مهارت ها را معمولاً خودبخود و در جریان تعاملات معمول کسب می کنند، در کودکان مبتلا به طیف اوتیسم، یادگیری آنها نیازمند آموزش مستقیم و قدم به قدم است. همچنین نقص در مهارت های اجتماعی در اختلالات طیف اوتیسم پیشگویی کننده ای قوی برای مشکلات تحصیلی، طرد از جانب همسالان و احساس ناشادمانی و ضعف اعتماد به نفس، اضطراب، افسردگی، سوء مصرف مواد و سایر انواع سایکو پاتولوژی هستند و بهبود این مهارت ها با بهبود پیش آگهی کلی اوتیسم ارتباط دارد.

این چنین است که به لحاظ نظری آموزش مهارت های اجتماعی جزئی اساسی از فرآیند درمان این کودکان محسوب می شود. اما علیرغم این ضرورت، مطالعات مروری نشان داده اند که در عمل این آموزش ها به خوبی صورت نمی گیرند. حتی در برنامه های فعال آموزش نیز، در اکثر موارد زمان کافی برای این آموزش ها صرف نمی شود، آموزش ها در موقعیت های طبیعی انجام نمی شوند و برنامه ها بطور موثر و نظام مند اجرا نمی شوند. نقص عمده دیگر این برنامه ها فقدان یک برنامه جامع ارزیابی و به تبع آن فقدان هماهنگی بین نقائص خاص هر کودک با استراتژی های مورد استفاده است. این موضوع بخصوص وقتی اهمیت می یابد که بدانیم هر یک از کودکان مبتلا به طیف اوتیسم دارای نمای نقائص منحصر به فردی هستند که هر یک از آن ها را از سایر کودکان مجزا می کند.

با در نظر گرفتن مطالب گفته شده و نیز با توجه به این که فقدان یک برنامه ی سازمان یافته ی ارزیابی و درمان مهارت های اجتماعی به طور وضوح احساس می گردد، مرکز اوتیسم دانشگاه علوم پزشکی تبریز یکی از برنامه های اولویت دار خود را راه اندازی نظامی جامع در این زمینه تعیین کرده است. هم اکنون ما به طور آزمایشی از ابزاری کاربردی برای ارزیابی استفاده می کنیم و متناسب با ارزیابی جامعی که صورت می گیرد، اولویت های آموزشی شخصی سازی شده ای را تعریف می کنیم و برنامه ی ساختارمندی را برای بهبود این مهارت ها اجرا می کنیم. پس از تسلط فرد بر عملکردها در محیط کلینیکی، تلاش می شود تا با استفاده از همه ی منابع و امکانات موجود و با همکاری والدین و مربیان این عملکردها به محیط طبیعی زندگی فرد تعمیم یابد. ارزیابی های ساختارمند دوره ای میزان موفقیت در بهبود این عملکردها را می سنجد و متناسب با نتایج این ارزیابی ها، هدف های مراحل بعدی تعیین اجرا می گردند.